

บทที่ 5

การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของ เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การวิจัยระยะที่ 3 นี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตามแนวทางและวิธีการที่ได้พัฒนาเพื่อบรรลุตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในการวิจัยระยะที่ 2 โดยการนำเสนอแบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัยและพัฒนา
2. วัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนา
3. วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา
4. การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
5. ผลการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
6. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรีแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

คำถามการวิจัยและพัฒนา

จะพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัยและพัฒนา

เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยระยะที่ 3 เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ทุกฝ่ายจะเข้ามามีส่วนร่วมสำคัญในการปฏิบัติการ

(action) เพื่อให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ เพิ่มพูน ความรู้ ความเข้าใจถึงพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการป้องกันอันตรายจากสารเคมี กำจัดศัตรูพืช การจัดตั้งกลุ่มผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว และการเฝ้าระวัง โดยการเจาะเลือกเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นตรวจหาเอนไซม์โคลีลินเอสเตอเรส ก่อนและหลัง ฉีดพ่น เพื่อให้ทราบการพัฒนาบรรลุตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาตามที่กำหนดไว้ใน การวิจัยระยะที่ 2 ดังนั้นจึงใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการดังนี้

1. กรอบการวิจัย

นำยุทธศาสตร์การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัด ศัตรูพืช ซึ่งได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้ ถึงพิษภัยของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการป้องกัน อันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การรวมกลุ่มผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว และการเฝ้าระวังสุขภาพโดยการเจาะเลือกเกษตรกรตรวจหาเอนไซม์โคลีลินเอสเตอเรส และใช้ ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ตามที่ตัวแทนเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นและผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันพัฒนาไว้ในระยะที่ 2 มาใช้ร่วม เป็นกรอบในการวิจัยและพัฒนา โดยมีกรอบการวิจัย ดังนี้

1.1 พฤติกรรมการผสม และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.2 พฤติกรรมฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.3 พฤติกรรมดูแลอุปกรณ์การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. ประชากร

2.1 เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จำนวน 16 คน

2.2 ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. เจ้าหน้าที่ สถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) เจ้าหน้าที่เกษตรจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับ ตำบล จำนวน 15 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนา

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participation action research) ที่ เปิดโอกาสให้เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกัน อันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเกิดการพัฒนาการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมจริง (interactive learning through action) โดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำผลการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจาก สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไปเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาในแต่ละด้านตามที่ ได้กำหนดไว้ในการวิจัยระยะที่ 2

การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตามแนวทาง และวิธีการพัฒนาในการวิจัยระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลไผ่ใหญ่ อาสาสมัครสาธารณสุข สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีความเป็นไปได้สูงและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ขอนำเสนอรายละเอียดในการพัฒนาดังนี้

1. จัดเวทีชุมชนเพื่อพัฒนาความรู้ของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

1.1 ชั้นเตรียมการ

เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามแนวทางและวิธีการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 2 อย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนา ดังนี้

1.1.1 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลไผ่ใหญ่ เพื่อให้ความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.1.2 ประสานงานผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เพื่อประสานงานนัดเกษตรกร และเตรียมสถานที่

1.1.3 เตรียมความพร้อมเรื่องสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ กระดาษ เครื่องเขียน ปสเตอร์ สมุดประจำตัวเกษตรกร

1.1.4 กำหนดการจัดเวทีชุมชนของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น

วันที่ 20 ธันวาคม 2548

13.00 – 13.30 น. ลงทะเบียน

13.30 – 14.00 น. ชี้แจงวัตถุประสงค์ โดย นายชนบท บัวหลวง

14.00 – 15.00 น. นำข้อมูลการศึกษาบริบทชุมชนสภาพปัจจุบัน และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแสวงหาแนวทางพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และให้เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น และผู้เกี่ยวข้องได้เพิ่มเติมข้อมูล

15.00 – 16.00 น. ให้ความรู้ เรื่องสารพิษ และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

โดย คุณวาร์ณี พิมพา นักวิชาการสาธารณสุข 7

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอบ้านหมี่

- 16.00 – 17.00 น. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
- 17.00 – 18.00 น. ตรวจสอบเลือดหาเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส โดยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลไผ่ใหญ่
- 18.00 -18.30 น. สรุปผลการจัดเวที โดย นายชนบท บัวหลวง

1.2 ขั้นนำเข้าสู่การพัฒนา

การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 สามารถสรุปสาระสำคัญในการพัฒนาดังนี้

1.2.1 การชี้แจงวัตถุประสงค์ ความเป็นมาและความสำคัญในการจัดให้ความรู้และกระตุ้นให้เกิดความตระหนักถึงพิษภัยและการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช สรุปได้ว่าพื้นที่ หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เกษตรกรส่วนใหญ่ มีอาชีพทำนา และมีอาชีพรับจ้างในกิจกรรมการทำนาข้าว ได้แก่ การรับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

1.2.2 ทบทวนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 เพื่อเป็นการยืนยันและเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ สรุปได้ดังนี้ เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีในนาข้าว พบว่า เกษตรกรมีการผสมสารเคมี โดยไม่มีความรู้ ว่าสารเคมีแต่ละชนิดที่นำมาผสมกันจะมีฤทธิ์ต่อสุขภาพของเกษตรกรอย่างไร หรือจะทำให้สารเคมีบางชนิดหมดฤทธิ์ เนื่องจากกลายกายข้างขวดของสารเคมีส่วนใหญ่จะไม่บ่งบอกให้มีการผสมกับสารเคมีชนิดอื่นได้หรือไม่ และในระหว่างการผสมสารเคมีเกษตรกรไม่ป้องกัน เช่น ไม่ใส่ถุงมือ การป้องกันตนเองของเกษตรกรในระหว่างฉีดพ่นสารเคมี เกษตรกรยังไม่ใส่รองเท้าหรือรองเท้าน้ำหุ้มข้อก่อให้เกิดบาดแผลจากการถูกหอยเชอรี่กัด การสังเกตทิศทางลม เกษตรกรจะไม่ให้ความสำคัญ การใส่แว่นตากันสารพิษไม่พบเลย และแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 3 ประการ ได้แก่ 1) ให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องพิษ และอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 2) ให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น เพื่อช่วยเหลือดูแลกันเอง 3) จะตรวจสอบตรวจเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส ช่วงก่อนและหลังฉีดพ่น ซึ่งสามารถกำหนดแนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และได้ให้เกษตรกรได้เล่าถึงการใช้สารกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในเวทีได้ฟัง ดังนี้

“เมื่อก่อนการทำนา ทำแบบธรรมชาติคือปีละ 1 ครั้ง ตามฤดูกาล และในแต่ละปี จะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก ส่วนใหญ่จะใช้เพียงยาฉีดวัชพืชประเภท เช่ง หรือ โสน เท่านั้น สำหรับวัชพืชประเภทหญ้าต่าง ๆ ก็จะมีแรงงานคน เรียกว่าดายหญ้า หรือดายร่นหญ้า แต่ปัจจุบันนี้มีการทำนากัน 1-2 ครั้งต่อไป แต่ละครั้งจะมีการใช้สารเคมีกันอย่างมากมายเริ่มตั้งแต่ฉีดยา คลุมฆ่าหญ้าหลังจากหว่านข้าว 3-4 วัน ต่ออีกประมาณ 20 วันจะฉีดยาฆ่าหญ้าอีกครั้ง พร้อมกับ การใส่ปุ๋ยยูเรีย จนถึงก่อนเก็บเกี่ยวก็เกี่ยวกับการฉีดยาประเภทฮอร์โมนต่าง ๆ อีก 2-3 ครั้ง ใส่ปุ๋ยอีก 1-2 ครั้ง นี่ยังไม่รวมการใช้ยาในการกำจัดหอยเชอรี่อีกหลายครั้ง เงินก็หมดไปกับค่ายา ค่าปุ๋ย ไม่น้อยกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ถ้าเสียค่าเช่านาก็เหลือไม่เท่าไร...” ตลอดการพูด จะมีเพื่อนช่วยเสริม ตลอดเวลา

“สำหรับการฉีดยา เมื่อก่อนชาวบ้านจะฉีดกันเองของใครของมัน แต่ตอนนี้หลาย คนบ่นบอกว่าฉีดไม่ไหว เหม็นบ้าง ไม่มีแรงบ้าง เมื่อก่อนพวกเราหลายคนก็ฉีดเฉพาะนาข้าง ของตนเอง แต่มีคนมาจ้างให้ฉีดก็เลยฉีดให้ ตอนนี้ส่วนใหญ่เจ้าของนาไม่ฉีดกันแล้วยกให้เป็น ภาระของพวกผมกันหมด พวกเราต้องเดินสายฉีดตลอดวัน ส่วนยากี่ส่วนใหญ่เจ้าของนาเขา ซื้อมาเอง บางครั้งไม่รู้ว่าเป็นยาอะไรบ้าง ไม่ค่อยได้อ่านข้างขวด ผมมีหน้าที่ผสมใส่ถังแล้วก็ฉีด ฉีดเสร็จก็ไปแปลงอื่นต่อ จนหมดวันจึงกลับบ้าน...” นี่คือ คำบอกเล่าเพิ่มเติมจากเกษตรกรผู้รับจ้าง ฉีดพ่น

การประชุมวันที่ 20 ธันวาคม 2548

1.3 ขั้นตอนในการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัด ศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น โดยจัดให้มีการให้ความรู้ในเรื่องพิษภัยของสารเคมีกำจัด ศัตรูพืช และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยนางวาร์ณี พิมพ์า นักวิชาการ สาธารณสุข 7 สำนักงานสาธารณสุขอำเภอบ้านหมี่ เป็นการบรรยายประกอบภาพ และ ยกตัวอย่างประกอบ และสอบถามอาการต่างๆ ว่ามีใครเคยเป็นบ้าง เช่น เหนื่อย หน้ามืด หรือ แน่นหน้าอก และสาธิตการใช้อุปกรณ์ในการป้องกัน เช่น การปิดปาก เป็นต้น

2. การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2.1 ขั้นตอนเตรียมการ

2.1.1 นัดหมายเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล

2.1.2 เตรียมเอกสารประกอบการพิจารณาร่างกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น และสมุดบันทึกสุขภาพเกษตรกร

2.2 ขึ้นดำเนินการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นเพื่อพัฒนาพฤติกรรม การป้องกันอันตรายจากสารเคมี

2.2.1 ประชุมสมาชิกผู้รับจ้างทั้งหมดจำนวน 16 คน เพื่อคัดเลือกประธาน และคณะกรรมการ และกำหนดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่

2.2.2 บันทึกข้อมูลในสมุดบันทึกสุขภาพเกษตรกร ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการทำงาน บันทึกการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ประเมินพฤติกรรม การใช้สารเคมี การประเมินความเสี่ยงอันตรายจากสภาพและลักษณะงาน การสำรวจสุขภาพตนเอง บันทึกผลการตรวจหาเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรส บันทึกผลการตรวจสุขภาพโดยแพทย์หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวิธีป้องกันอันตราย

คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นกำหนดบทบาทและโครงสร้าง

3. การตรวจเลือดหาเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นก่อน และ หลังของช่วงฤดูฉีดพ่นสารเคมี บันทึกผลการตรวจเลือดหาเอ็นไซม์โคลีนเอสเตอเรสลงสมุด บันทึกสุขภาพเกษตรกร

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบลไผ่ใหญ่ เจาะเลือดเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมี

ผลการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ผลการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ขอนำเสนอดังนี้

1. ผลการพัฒนาความรู้

โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ประกอบด้วยข้อคำถาม 19 ข้อ โดยแต่ละข้อครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ เพียงคำตอบเดียว ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเก็บก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนา โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 16 คน ผลการพัฒนาความรู้ในในพิษภัยของสารเคมี และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้หลังการอบรมมีระดับคะแนนมากกว่าก่อนการพัฒนา รายละเอียดตามตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสถิติทดสอบ t (t-test) ของคะแนนความรู้ในพิษภัยของสารเคมี และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังการพัฒนา

ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา		t-test	(p-value)
x	S.D.	x	S.D.		
11.56	3.14	18.08	0.91	9.93	.000

จากตาราง 8 ผลการพัฒนาความรู้ในพิษภัยของสารเคมี และการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการพัฒนา = 11.56 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.84) และคะแนนหลังการพัฒนา = 18.06 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 19 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 95.15) ซึ่งคะแนนหลังการพัฒนามากกว่าคะแนนก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = .000)

2. ผลการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สามารถจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น จำนวน 1 กลุ่ม สมาชิก จำนวน 16 คน โดยมีรายละเอียดของกลุ่มดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานในการให้ความรู้ ข่าวสาร เรื่องการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2.2 โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่ม ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก โดยการคัดเลือกกันเองภายในกลุ่มสมาชิก กำหนดสถานที่คือที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี โดยมีนายวันชัย ขำชนะ เป็นประธาน นายสรเพชร สุวรรณเพชร รองประธาน นายสมจิต มีแพ่ง เลขานุการ และนายชั้น วงษ์กลิ่น เหรัญญิก

2.3 กิจกรรมของกลุ่ม

2.3.1 ประสานวิทยากรทั้งภาครัฐ และเอกชนในการมาให้ความรู้การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และความรู้เกี่ยวกับประเภท ชนิดของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ใหม่ ๆ ระยะเวลาอย่างน้อย 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง ณ ที่ทำการกลุ่มบ้านผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านไผ่ใหญ่ ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

2.3.2 รวมกลุ่มเพื่อจัดหาอุปกรณ์การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ได้มาตรฐานและราคาถูก

2.3.3 การใช้สมุดบันทึกสุขภาพเกษตรกร (การเพาะปลูก) เป็นสมุดประจำตัวมีการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และเป็นคู่มือความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช สมุดบันทึกจะมีระยะเวลาการใช้ 1 ปี มีการลงบันทึกทุกครั้งที่มีกิจกรรม ได้แก่ ผลการเจาะเลือดตรวจหาเอนไซม์โคสไลน์เอสเดอเรส ผลการตรวจสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น

2.4 พฤติกรรมที่พัฒนาขึ้น

2.4.1 การผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ประธานกลุ่ม "...เมื่อพวกเราว่าการผสมสารเคมีหลายๆ ชนิดพร้อมๆกันอาจก่อให้เกิดอันตรายกับตัวพวกเราผู้รับจ้างฉีด ต่อไปนี้พวกเราต้องลดการผสมสารเคมีลงให้น้อยลง ต้องอ่านรายละเอียดข้างขวดยาก่อนเสมอเพราะบางทียาอาจจะเป็นตัวเดียวกัน ถ้าเป็นตัวเดียวกันก็บอกกับเจ้าของนาว่าไม่ต้องผสม ชนิดเดียวกันก็ตายแล้วพวกเราต้องช่วยกันเพื่อรักษาสุขภาพของพวกเรา.."

สมาชิกกลุ่ม "...คราวหน้าถ้ามีตัวแทนขายยา มาเยี่ยมพวกเรา พวกเราต้องถามเลยว่ายาแต่ละชนิดผสมกันได้หรือไม่ ผสมแล้วคุณภาพดีขึ้นหรือเปล่า และพวกเราจะมีอันตรายมากขึ้นกว่าเดิมหรือไม่.."

ประธานกลุ่ม "...ถ้าอย่างนั้นวันนี้พวกเราควรมีมติของกลุ่มของเราเลย ว่า ต่อไปนี้การผสมยาฉีดต้องไม่เกิน 3 ชนิดต่อครั้ง และพวกเราต้องอ่านฉลากข้างขวดให้เข้าใจ

ว่ายาแต่ละขวดมันฆ่ายาหรือฆ่าอะไรเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรทุกครั้ง ให้คนอ่านหนังสือออกอ่านให้ฟังกันนะ..”

การผสมสารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังคงต้องมีการผสมแต่ละจำนวน ชนิดของสารเคมีให้น้อยชนิดไม่ควรเกิน 3 ชนิดต่อครั้ง และต้องอ่านฉลากข้างขวดหรือข้างซองทุกครั้งก่อนใช้

2.4.2 การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีการปิดปาก ปิดจมูก ด้วยผ้าปิดปากแบบที่ได้มาตรฐาน ใส่รองเท้าบูทหรือรองเท้ายางหุ้มข้อเท้าทุกครั้งที่ฉีดพ่น ไม่สูบบุหรี่ขณะฉีดพ่น

ประธานกลุ่ม “...ต่อไปนี้กลุ่มจะซื้อที่ปิดปากปิดจมูกมาขายให้พวกเราทุกคนจะขายในราคาถูกเพราะจะรวมไปซื้อทีเดียวแต่ทุกคนต้องใช้ทุกครั้ง หลายคนทดลองใช้แล้วไม่อี๊ดอี๊ดและป้องกันกลิ่นเหม็นได้ดี ถ้าเห็นใครไม่ใช้พวกเราต้องช่วยกันเตือน รองเท้าก็เหมือนกันให้ทุกคนใส่รองเท้าบูทหรือรองเท้ายางหุ้มข้อเท้าเพื่อป้องกันหอยเชอรี่บาดหลายคนเคยโดนมาแล้ว หายยากมากเลย รองเท้ายางหุ้มข้อเท้ารุ่นใหม่เบามากเดินสบายและหอยบาดไม่ได้..”

สมาชิกกลุ่ม “...ขอเสนอวิธีแก้มือเวลาเรากำลังฉีดพ่นแล้วอยากสูบบุหรี่ หรือทิวน้ำแต่เราขี้เกียจล้างมือจะเสียเวลา ผมเห็นบางคนอมลูกอมซอลล์ช่วยได้นะ...”

พฤติกรรมในการฉีดพ่นสารเคมีมีการใช้ที่ปิดปาก ปิดจมูกที่ได้มาตรฐาน แทนการใช้หมวกไหมพรม หรือเสื้อยืดเพราะป้องกันกลิ่น และละอองของสารเคมีได้ทุกคนต้องใส่ทุกครั้งรวมถึงการใส่รองเท้าบูทเพื่อป้องกันอันตรายจากการบาดของหอยเชอรี่ และระหว่างการฉีดพ่นจะต้องงดการสูบบุหรี่โดยเด็ดขาด

2.4.3 การดูแลอุปกรณ์การฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

รองประธานกลุ่ม “...ต่อไปนี้พวกเราต้องใช้ปากเป่าที่สูบลูกสูบอีกแล้ว เพราะมีอันตรายตามที่หมอบอก เราควรมีเหล็กปลายแหลมขนาดเล็กๆ เท้าลวดยาวสัก 2-3 ฟุต ดัดตัวไว้เพื่อเอาไว้เหยียบตามท่อเมื่อเกิดการอุดตันน้ำยาไม่ไหล พวกเราต้องเลิกการใช้ปากเป่ากันได้แล้ว...”

การดูแลอุปกรณ์การฉีดพ่นสารเคมีเมื่อเกิดการอุดตันให้ใช้เหล็กแหลมๆ แยกแทนการใช้ปากเป่า

3. ผลการเฝ้าระวังสุขภาพ คือการเจาะเลือดตรวจหาเอนไซม์โคลินเอสเตอเรส ก่อนและหลังการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยระยะเวลาห่างกัน 30 วัน พบว่าก่อนการพัฒนาพบเกษตรกรมีผลเลือดในระดับไม่ปลอดภัยร้อยละ 25 และระดับเสี่ยงร้อยละ 50 แต่หลังการพัฒนาพบว่ามีผลเลือดระดับไม่ปลอดภัยไม่พบและระดับเสี่ยงลดลงเหลือเพียงร้อยละ 12.5 เท่านั้น รายละเอียดตามตาราง 9

ตาราง 9 ผลการเฝ้าระวังตรวจเลือดหาเอนไซม์โคลินเอสเตอเรส ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการเจาะเลือด	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปกติ	1	6.25	-	-
ปลอดภัย	3	18.75	14	87.50
เสี่ยง	8	50.00	2	12.50
ไม่ปลอดภัย	4	25.00	-	-

จากตาราง 9 ผลการเฝ้าระวังเจาะเลือดตรวจหาเอนไซม์โคลินเอสเตอเรส ของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ก่อนการพัฒนา ปกติร้อยละ 6.25 ปลอดภัย ร้อยละ 18.75 เสี่ยงร้อยละ 50 และไม่ปลอดภัยร้อยละ 25 หลังการพัฒนาผลการเฝ้าระวังเจาะเลือดหาเอนไซม์โคลินเอสเตอเรส พบว่าปลอดภัยร้อยละ 87.5 และเสี่ยงร้อยละ 12.5

สรุปผลการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นสารเคมีหลังจากที่มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาทั้ง 3 กิจกรรมแล้ว พฤติกรรมส่วนใหญ่ดีขึ้น มีการป้องกันตนเองขณะฉีดพ่นสารเคมี มีการดูแลซึ่งกันและกันภายในสมาชิก เช่น การกระตุ้นเตือนการใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเองที่ถูกต้อง การห้ามปรามกรณีสมาชิกบางคนปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องขณะฉีดพ่นสารเคมี ได้แก่ การสูบบุหรี่

ผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไผ่ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น ได้ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกฝ่าย โดยเป็นการสร้างโอกาส และเวที ที่เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ร่วมกันค้นหาแนวทางและ

วิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และร่วมกันพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกฝ่าย โดยจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. การเรียนรู้กระบวนการพัฒนา การที่เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มาเรียนรู้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เน้นให้เห็นว่าเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในฐานะคนในจะเป็นเป็นผู้แสดงหรือผู้มีบทบาทสำคัญ ในกระบวนการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของตนเองและกลุ่มโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญ

ในกระบวนการเรียนรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นนั้น การที่กระบวนการวิจัยนี้สร้างโอกาสให้เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มาเรียนรู้ร่วมกันในทุกขั้นตอนนั้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการกลุ่ม ซึ่งนับว่าสำคัญมากเพราะทำให้ทุกคนทุกฝ่ายได้เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

2. การเรียนรู้การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือ

2.1 ได้เรียนรู้สภาพปัจจุบันของพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น

2.2 ได้เรียนรู้ปัญหา และความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น

2.3 ได้เรียนรู้แนวทางและวิธีการพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น

3. การเรียนรู้กระบวนการวิจัย กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตั้งคำถามการวิจัย การแสวงหาคำตอบ การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนากระบวนการวิจัยนี้เป็นการค้นหาความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น หมู่ที่ 3 บ้านโป่ง ตำบลไม้ใหญ่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งทุกขั้นตอนเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น ซึ่งจะสามารถให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจรูปแบบในการศึกษาและหาความรู้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอคอยนักวิชาการซึ่งเป็นผู้มีความรู้จากนอกชุมชนเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ยังเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัย (researcher) กับ ผู้ใช้ผลงานวิจัย (research consumer) และนักพัฒนา ควรเป็นบุคคลที่มองปัญหาร่วมกัน เนื่องจากพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่น เป็นเรื่องของบุคคล และ

ชุมชนโดยตรง ดังนั้นเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยนี้

ซึ่งประสบการณ์จากการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ นอกจากจะพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นได้ในระดับหนึ่งแล้ว ยังก่อให้เกิดการสั่งสมความรู้ ประสบการณ์ของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (interaction learning through action) และยังสามารถถ่ายทอดประสบการณ์นี้ไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้รับจ้างฉีดพ่นในชุมชนอื่น รวมทั้งนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมในการป้องกันปัญหาสุขภาพ รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ของกลุ่มเกษตรกรที่ศึกษา